

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันสื่อมวลชนนับว่ามีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศและการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ทั้งนี้ก็โดยการพัฒนาประเทศมีจุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งรวมถึงการมีสุขภาพอนามัยที่ดีด้วย (ประกอบ ตูจันดา, 2534 : 2) ข่าวสารกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยยกระดับการกินคืออยู่ที่ของประชาชนให้สูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เสถียร เขยประทับ, 2531 : 2) เพราะสามารถเร่งกระบวนการพัฒนา โดยการให้การศึกษา และขยายโลกทัศน์ของประชาชน ทำให้ประชาชนพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงทางสังคม (M. Kunczik, 1985 : 71, อ้างใน เสถียร เขยประทับ, 2531 : 4)

นับตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก (พ.ศ. 2504) จนถึงปัจจุบันเป็นแผนฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) รัฐบาลได้ระดมทรัพยากรกำลังเงิน จากแหล่งภายในและต่างประเทศมาลงทุนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้สามารถขยายบริการขั้นพื้นฐานให้สนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง เป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากบริการขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม และยกฐานะความเป็นอยู่ของคนในเขตชนบทให้สูงขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2520 : 4 - 5) ผลของการพัฒนาโดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแนวทางนั้น ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศพ้นจากประเทศที่มีรายได้ต่ำ เข้ามาอยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่มีรายได้ปานกลาง (จุมพล รอดคำดี, 2532 : 3) โดยเฉพาะในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ได้เริ่มให้ความสำคัญกับระบบการประชาสัมพันธ์เพื่อการพัฒนา (Development Communication) โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาเครื่องมือประชาสัมพันธ์ไว้อย่างชัดเจน

(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ม.ป.ป. : 179-181) และจากแผนงานที่ 8 ของแผนฯฉบับเดียวกัน เป็นแผนพัฒนาระบบการบริการพื้นฐาน ยังได้กำหนดแนวทางการพัฒนาการสื่อสารในส่วนของสื่อสารมวลชนดังนี้ "การพัฒนากิจการวิทยุโทรทัศน์ในส่วนที่รัฐดำเนินการ ควรเน้นการให้บริการด้านการศึกษา การประชาสัมพันธ์ของรัฐและความมั่นคง ในส่วนที่รัฐวิสาหกิจและที่เอกชนดำเนินการนั้นควรให้บริการด้านข่าวสาร การบันเทิงในเชิงธุรกิจและสนับสนุนนโยบายการประชาสัมพันธ์ของรัฐ ทั้งนี้ควรคำนึงถึง เนื้อหาสาระของรายการให้สอดคล้องและส่งเสริมประเพณีอันดีงาม" (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, ม.ป.ป. : 291)

สื่อโทรทัศน์ นับว่าเป็นสื่อมวลชนที่มีความสำคัญมากไม่แพ้สื่อมวลชนประเภทอื่น ด้วยคุณลักษณะที่สามารถมองเห็นภาพที่เคลื่อนไหวและได้ยินเสียงไปพร้อมกัน ยังสามารถแพร่ภาพไปได้ในระยะทางไกล ๆ ด้วยเวลาอันรวดเร็ว และสามารถสร้างแรงจูงใจ สร้างทัศนคติและเสนอปัญหาเรื่องราวต่าง ๆ ได้ดี จึงมีพลังในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคมได้ดี (ณรงค์ สมพงษ์, 2535 : 238)

เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญของโทรทัศน์ที่มีมากขึ้นในสังคมปัจจุบันแล้ว ทำให้ตระหนักว่า สื่อโทรทัศน์กับการพัฒนาประเทศและการดำรงชีวิตของคนในสังคม เป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ จากผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปีพ.ศ. 2527 (เสถียร เขยประทัບ, 2536 : 137) พบว่า จำนวนครัวเรือนที่มีเครื่องรับโทรทัศน์ในครอบครัวยุคแรกมีทั้งสิ้นประมาณ 3,085,090 ครัวเรือนหรือร้อยละ 33.1 ของครัวเรือนทั้งหมด ถ้าเปรียบเทียบอัตราครัวเรือนที่มีเครื่องรับโทรทัศน์ต่อครัวเรือนทั้งหมดในแต่ละภาคแล้ว ปรากฏว่า กรุงเทพมหานครมีอัตราครัวเรือนที่มีเครื่องรับโทรทัศน์มากที่สุดของครัวเรือนทั้งหมดในกรุงเทพมหานคร รองลงมาคือภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพมหานคร) ภาคเหนือและภาคใต้มีครัวเรือนที่มีเครื่องรับโทรทัศน์ในอัตราใกล้เคียงกัน ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีเครื่องรับโทรทัศน์น้อยที่สุด

ปัจจุบันประเทศไทยมีสื่อโทรทัศน์ทั้งภายในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด จำนวน 5 สถานี ได้แก่

สถานีโทรทัศน์สีช่อง 3 เริ่มทำการแพร่ภาพเมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2513
เอกชนเป็นผู้ดำเนินการร่วมกับสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท

สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 เริ่มทำการแพร่ภาพ เมื่อวันที่ 25
มกราคม พ.ศ. 2501 กองทัพบกเป็นผู้ดำเนินการ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวง
กลาโหม

สถานีโทรทัศน์สีช่อง 7 เริ่มทำการแพร่ภาพ เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ.2510
เอกชนเป็นผู้ดำเนินการร่วมกับสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5

สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท แพร่ภาพครั้งแรก ตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน
พ.ศ.2498 โดยใช้ชื่อขณะนั้นว่า ไทยทีวีช่อง 4 ปัจจุบันดำเนินการในรูปของรัฐวิสาหกิจ
อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักนายกรัฐมนตรี

ส่วนสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์
(สทท. 11) เป็นสื่อโทรทัศน์ที่รัฐดำเนินการ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักนายก
รัฐมนตรี จัดตั้งขึ้นโดยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2528 โดยมีวัตถุประสงค์
เพื่อให้เป็นสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ ทำหน้าที่ให้ความรู้ การศึกษา เผยแพร่ข่าวสาร
การประชาสัมพันธ์และสนับสนุนนโยบายของรัฐ กับเพื่อแก้ไขระบบเครือข่ายวิทยุ
โทรทัศน์ของกรมประชาสัมพันธ์ให้สมบูรณ์ รวมทั้งขยายเขตบริการวิทยุโทรทัศน์ให้
ครอบคลุมและได้มาตรฐานทั่วประเทศ (ความเป็นมาสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย
ไทย ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์, 2537 : 1)

คณะกรรมการและสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับ
หนังสือพิมพ์อินไซด์ทีวี (2531 : 7) สรุปผลการวิจัย พฤติกรรมการดูโทรทัศน์ของ
ประชาชนในส่วนภูมิภาคระหว่างเดือนมิถุนายน - กรกฎาคม 2531 โดยสุ่มตัวอย่างใน
แต่ละภาคจำนวน 600 ตัวอย่างจากภาคกลาง ภาคใต้ ภาคอีสานและภาคเหนือ รวม
2,400 ตัวอย่าง แยกเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้อาศัยในเขตตัวเมืองร้อยละ 40 ผู้อาศัยในเขต
ชานเมืองร้อยละ 30 และผู้อาศัยในเขตชนบทร้อยละ 30 พบว่าสถานีโทรทัศน์ที่
ประชาชนในส่วนภูมิภาคติดตามชมมากที่สุดได้แก่ช่อง 7 สี ร้อยละ 47 อันดับรองลง
มา ได้แก่ สทท. (ส่วนภูมิภาค) ร้อยละ 26 ช่อง 5 (ททบ.5) ร้อยละ 20 และอันดับน้อย
ที่สุดมีสองสถานี ได้แก่ ช่อง 3 (อสมท.) และช่อง 9 (อสมท.) ร้อยละ 5 ตามตาราง 1.1
และจากรายงานผลการสำรวจความเห็นในการชมรายการ สทท. 11 ของสำนักงานสถิติ
แห่งชาติ พ.ศ. 2536 พบว่า

1) อัตราร้อยละของครัวเรือนทั่วประเทศที่มีโทรทัศน์จำแนกตามการรับสัญญาณโทรทัศน์จาก สทท. 11 ปรากฏว่า รับสัญญาณได้ร้อยละ 74.1 และรับสัญญาณไม่ได้ร้อยละ 23.5 โดยเฉพาะในภาคใต้รับสัญญาณได้ ร้อยละ 64.0 และรับสัญญาณไม่ได้ร้อยละ 32.7 ตามตาราง 1.2

2) อัตราร้อยละของประชาชนทั่วประเทศ จำแนกตามการรับชมรายการโทรทัศน์ ปรากฏว่า รับชมโทรทัศน์ร้อยละ 93.0 โดยที่รับชม สทท. 11 ร้อยละ 41.6 และไม่รับชม สทท. 11 ร้อยละ 51.3 สำหรับในภาคใต้รับชมโทรทัศน์ร้อยละ 91.9 โดยที่รับชม สทท. 11 ร้อยละ 45.0 และไม่รับชม สทท. 11 ร้อยละ 45.3 ตามตาราง 1.3

เมื่อพิจารณาจากตาราง 1.2 และตาราง 1.3 ทำให้ได้ข้อเท็จจริงว่าประชาชนในภาคกลางมีการเปิดรับโทรทัศน์หรือพฤติกรรมมารับสารจาก สทท. 11 อยู่ในระดับสูงสุกร้อยละ 55.1 รองลงมาคือ ภาคใต้ร้อยละ 45.0 ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 38.3 และร้อยละ 22.1 ตามลำดับ ซึ่งอาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า การที่พฤติกรรมมารับสารจาก สทท.11 ของประชาชนในแต่ละภาคอยู่ในจำนวนร้อยละที่แตกต่างกันนั้น น่าจะมีผลมาจากความแตกต่างของผู้รับสาร เป็นตัวแปรหลักมากกว่าองค์ประกอบอื่นที่ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร (Source) ข่าวสาร (Message) สื่อ (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) อันเป็นแนวคิด ทางกระบวนการสื่อสารของ เดวิด เค. เบอร์โล (David K. Berlo, อ้างใน ชูพา สุภากุล, 2534 : 19) เนื่องจากความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละภาค ในขณะที่หลักทฤษฎีของเคอเฟลอร์ (Melvin DeFleur, อ้างใน พีระ จิระ โสภณ, 2529 : 645 - 646) ได้กล่าวว่า ผู้รับสารสื่อมวลชนแต่ละกลุ่มที่มีคุณลักษณะทางสังคมที่คล้ายคลึงกันเช่น การศึกษา รายได้ อาชีพ ชาติพันธุ์ ศาสนา อายุ เพศ และภูมิฐานะ เป็นต้น จะแสดงพฤติกรรมสื่อสารมวลชนคล้ายคลึงกัน ซึ่งหมายถึง ในแต่ละภาคหรือในแต่ละชุมชนที่มีลักษณะสังคมและวัฒนธรรมเหมือนกัน เช่น ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้รับสารกับบุคคลอื่นในลักษณะกลุ่มปฐมภูมิหรือทุติยภูมิ ยังมีอิทธิพลต่อการรับรู้ข่าวสารอีกด้วย

ตาราง 1.1 สถานีโทรทัศน์ที่ประชาชนในส่วนภูมิภาคติดตามชม

หน่วย : ร้อยละ

	รวม	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
ช่อง 7 สี	47	50	50	43	48
สทท. (ส่วนภูมิภาค)	25	27	33	20	26
ช่อง 5 (ททบ. 5)	20	22	15	22	20
ช่อง 3 (อสมท.)	5	1	5	9	4
ช่อง 9 (อสมท.)	5	1	5	9	4

ที่มา : คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ร่วมกับหนังสือพิมพ์อินไซด์ทีวี. 2531. สรุปผลการวิจัย
พฤติกรรมการดูโทรทัศน์ของประชาชนในส่วนภูมิภาค
(มิถุนายน-กรกฎาคม 2531) (เอกสารโรเนียว)

ตาราง 1.2 อัตราร้อยละของครัวเรือนที่มีโทรทัศน์ที่ได้รับสัญญาณโทรทัศน์ของ สทท.11 และเขตการปกครองเป็นรายภาค , 2536

การรับสัญญาณโทรทัศน์ของ สทท.11	ทั่วประเทศ			ภาคกลาง			ภาคเหนือ			ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			ภาคใต้		
	รวม	ในเขต	นอกเขต	รวม	ในเขต	นอกเขต	รวม	ในเขต	นอกเขต	รวม	ในเขต	นอกเขต	รวม	ในเขต	นอกเขต
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
รับสัญญาณได้	74.1	86.1	69.8	88.7	86.8	89.1	74.9	83.8	73.9	62.5	82.7	60.5	64.0	80.6	60.6
ภาพชัดเจนแต่เสียงไม่ชัดเจน	1.3	2.5	0.9	0.9	0.9	0.9	1.0	1.7	0.9	1.0	2.4	0.9	1.3	2.3	1.1
ภาพไม่ชัดเจนแต่เสียงชัดเจน	16.0	15.5	16.2	11.8	12.5	11.6	17.5	17.6	17.5	16.0	16.1	16.0	21.6	19.4	22.1
ภาพและเสียงชัดเจน	46.4	59.9	41.5	62.2	64.1	61.8	43.0	49.9	42.2	35.7	55.9	33.7	33.9	52.2	30.2
ภาพและเสียงไม่ชัดเจน	7.5	5.9	8.1	9.5	6.7	10.1	10.2	10.4	10.1	7.3	6.0	7.4	4.6	5.0	4.5
อื่น(ชัดเจนเป็นบางวัน)	2.1	1.2	2.4	3.9	1.9	4.3	2.2	3.0	2.1	1.9	1.2	2.0	1.1	1.0	1.1
ไม่ตอบ	0.8	1.1	0.7	0.4	0.7	0.4	1.0	1.2	1.1	0.6	1.1	0.5	1.5	0.7	1.6
รับสัญญาณไม่ได้	23.5	11.3	28.0	9.9	10.5	9.8	23.4	13.7	24.5	34.9	14.7	36.9	32.7	16.3	36.0
ไม่รายงาน	2.4	2.6	2.2	1.4	2.7	1.1	1.7	2.5	1.6	2.6	2.6	2.6	3.3	3.1	3.4

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรื. พ.ศ. 2536. รายงานผลการสำรวจความพึงพอใจในการชมรายการ สทท.11 พ.ศ. 2536. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี)

หมายเหตุ : ในเขต หมายถึง ในเขตเทศบาล
นอกเขต หมายถึง นอกเขตเทศบาล

ตาราง 1.3 อัตราร้อยละของประชาชน จำแนกตามการรับชมรายการโทรทัศน์ และเขตการปกครองเป็นรายภาค 2536

การรับชมรายการโทรทัศน์	ทั่วประเทศ			ภาคกลาง			ภาคเหนือ			ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			ภาคใต้		
	รวม	ในเขต	นอกเขต	รวม	ในเขต	นอกเขต	รวม	ในเขต	นอกเขต	รวม	ในเขต	นอกเขต	รวม	ในเขต	นอกเขต
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
รับชม	93.9	95.7	93.2	94.6	94.5	94.7	94.3	94.9	94.2	92.7	96.1	92.4	91.9	93.4	91.6
รับชมช่อง 11	41.6	58.1	35.6	55.1	56.6	54.8	38.3	52.5	36.8	22.1	29.2	21.4	45.0	56.6	42.8
ไม่รับชมช่อง 11	51.3	37.0	56.5	39.5	37.7	39.9	55.0	42.3	56.3	69.2	65.6	69.6	45.3	35.7	47.2
ไม่รายงาน	1.0	0.6	1.1	0.0	0.0	0.0	1.0	0.1	1.1	1.4	1.3	1.4	1.6	1.1	1.6
ไม่รับชม	4.5	3.3	5.0	3.6	3.3	3.7	4.1	4.0	4.2	5.3	3.3	5.5	6.3	4.3	6.7
ไม่รายงาน	1.6	1.0	1.8	1.8	2.2	1.6	1.6	1.1	1.6	2.0	0.6	2.1	1.8	2.3	1.7

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. พ.ศ. 2536. รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นในการชมรายการ

สทท.11 พ.ศ. 2536. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี) .

หมายเหตุ : ในเขต หมายถึง ในเขตเทศบาล
นอกเขต หมายถึง นอกเขตเทศบาล

ผู้วิจัยมีความสนใจในเรื่อง "พฤติกรรมการรับสารจากสื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11) ของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้" เพราะจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่สุดชายแดนด้านทิศใต้ของประเทศ ประกอบด้วยห้าจังหวัด ได้แก่ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะและมีสภาพปัญหาแตกต่างไปจากภูมิภาคอื่นของประเทศทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองและความมั่นคง ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวันและมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง (สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ, 2537 : 1) ศาสนาอิสลามมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในภูมิภาคนี้มากกว่าศาสนาอื่น (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. กองพัฒนาบุคคล, 2535 : 11)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงพฤติกรรมการรับสารจากสื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11) ของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า สังคมและวัฒนธรรมที่มีพื้นฐานจากศาสนาอิสลาม มีอิทธิพลต่อการดูโทรทัศน์หรือไม่ โดยมุ่งเฉพาะโทรทัศน์ช่อง 11 เนื่องจากรูปแบบของรายการส่วนใหญ่เป็นข่าวสาร สารคดี สารระประ โฆษน์และสื่อทางไกลทางการศึกษาที่ไม่ขัดต่อหลักการทางศาสนาอิสลาม และยังเป็นส่วนช่วยส่งเสริมการพัฒนาความรู้หรือทักษะในการประกอบอาชีพอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันครอบครัวกับพฤติกรรมการรับสาร
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรับสารของประชาชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อนำผลของการวิจัยไปประยุกต์พัฒนารูปแบบของรายการโทรทัศน์

ปัญหาในการวิจัย

1. ประเภท และสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดน

ภาคใต้มีผลต่อพฤติกรรมการรับสารหรือไม่ อย่างไร

2. ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาอิสลาม หรือการเคร่งครัดต่อหลักการอิสลาม มีผลต่อพฤติกรรมการรับสารจากสื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11) ของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือไม่ อย่างไร
3. วัฒนธรรมอิสลาม โดยเฉพาะภาษาสื่อสาร มีผลทำให้ชาวไทยมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้แสดงพฤติกรรมการรับสารในลักษณะอย่างไร

สมมติฐาน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังแสดงไว้ในบทที่ 2 ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานหลักในการวิจัยครั้งนี้ว่า

ครอบครัวของผู้รับสารมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับสารจากสื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11) ประกอบด้วยสมมติฐานย่อย ดังนี้

1. ประเภทของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับสารในเชิงบวก
2. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับสารในเชิงบวก
3. ความรู้ของผู้รับสารมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับสารในเชิงบวก
4. ความยึดมั่นผูกพันในศาสนามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับสารในเชิงลบ
5. ภาษาสื่อสารในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับสารในเชิงลบ

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การทบทวนเอกสาร แนวความคิด ทฤษฎีและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องดังที่อธิบายไว้ในบทที่ 2 ทำให้ผู้วิจัยมีความเชื่อว่า พฤติกรรมการรับสารเป็นพฤติกรรมทางสังคมรูปแบบหนึ่ง ที่เกิดขึ้นจากผลโดยตรงของผู้รับสารเป็นประการสำคัญ ซึ่งเป็น

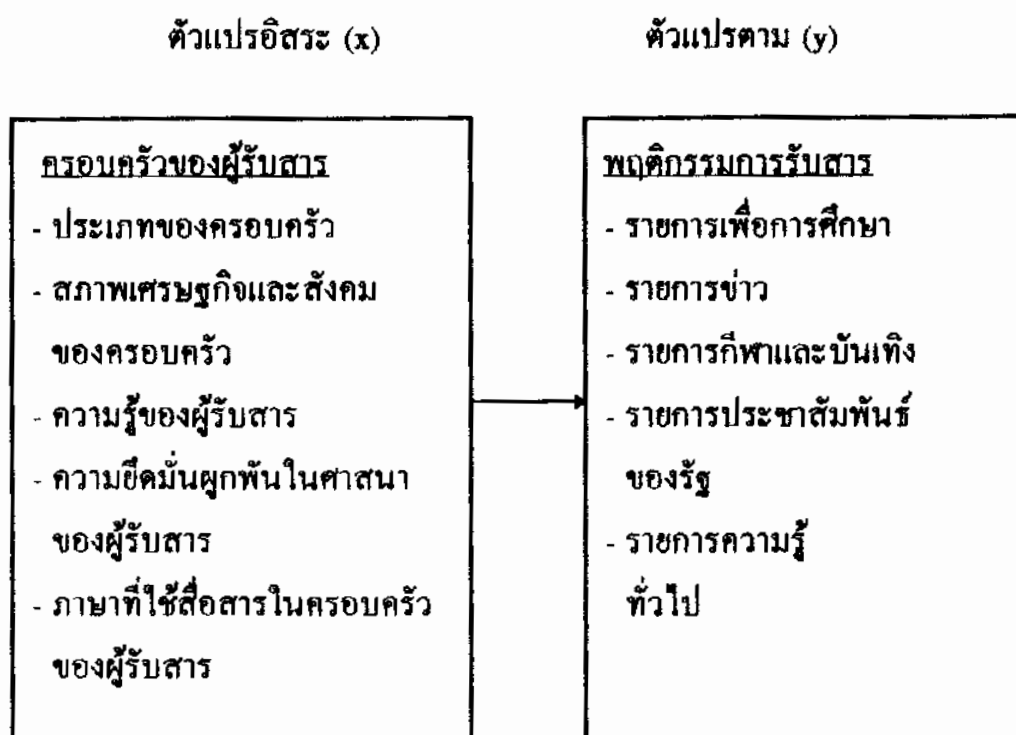
สาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งทำให้ผู้วิจัยนำมาศึกษาหาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลในกลุ่มชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัยเกิดแนวความคิด (Concept) ที่ได้จากการศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาประยุกต์เป็นตัวแปรที่สอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. ตัวแปรตาม (Dependent variables) ได้แก่ พฤติกรรมการรับสารจากสื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11) ประกอบด้วย
  - 1.1 ประเภทรายการเพื่อการศึกษา
  - 1.2 ประเภทรายการข่าว
  - 1.3 ประเภทรายการกีฬาและบันเทิง
  - 1.4 ประเภทรายการประชาสัมพันธ์ของรัฐ
  - 1.5 ประเภทรายการความรู้ทั่วไป
2. ตัวแปรอิสระ (Independent variables) ได้แก่ ครอบครัวของผู้รับสาร แบ่งออกเป็น 5 ตัวแปร คือ
  - 2.1 ประเภทของครอบครัว
  - 2.2 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ประกอบด้วย
    - 2.2.1 อาชีพของหัวหน้าครอบครัว
    - 2.2.2 รายได้ของครอบครัว
    - 2.2.3 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว
  - 2.3 ความรู้ของผู้รับสาร
  - 2.4 ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาของผู้รับสาร
  - 2.5 ภาษาที่ใช้สื่อสารในครอบครัวของผู้รับสาร

ตัวแปรทั้งหมดนี้เป็นประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นกรอบแนวความคิดเพื่อทำการวิจัยหาความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวของผู้รับสารกับพฤติกรรมการรับสารจากสื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11) ดังแสดงในภาพประกอบ 1.1

ภาพประกอบ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

3. ตัวแปรคุม

สำหรับการพิสูจน์ความเป็นเหตุเป็นผล หรือตรรกนัย (Logical model of proof) ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม (Frank J. Kohout , อ้างใน มานพ จิตต์ญา, 2525 : 277-279) ผู้วิจัยได้นำตัวแปรตัวที่ 3 มาเป็นตัวแปรคุม (Control variable) หรือปัจจัยทดสอบ และตัวแปรคุมที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในการวิจัยครั้งนี้คือ

3.1. เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 เพศ คือ

3.1.1 เพศชาย

3.1.2 เพศหญิง

เหตุที่ผู้วิจัยนำตัวแปรเพศมาเป็นตัวแปรคุม เพราะเพศเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมมารับสาร เพศหญิงและเพศชายจะมีปฏิกิริยาได้ตอบสนอง ภาพยนตร์และโทรทัศน์ต่างกัน เพศหญิงจะชอบรายการดกแต่งบ้านเรือน ทำอาหาร รายการภาพยนตร์รัก โศกสะเทือนใจ แต่เพศชายมักจะชอบเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ เรื่องลึกลับ หรือผจญภัย เป็นต้น (วัฒนา พุทธางกูรานนท์, 2531 : 17) และการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมชมภาพยนตร์โทรทัศน์ของเด็กวัยรุ่น พบว่าเด็กวัยรุ่นชายสนใจภาพยนตร์สงครามและจารกรรมมากที่สุด ในขณะที่เด็กวัยรุ่นหญิงสนใจภาพยนตร์วิทยาศาสตร์ ก้าวหน้ามากที่สุด (พรทิพย์ วรกิจ โภคาทร, 2529 : 313) ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำตัวแปรเพศมาเป็นตัวแปรคุมเพื่อทดสอบสมมติฐานแต่ละข้อและพิสูจน์ความเป็นเหตุเป็นผล โดยที่รายการซึ่งออกอากาศทางสทท. 11 เป็นรายการเพื่อการศึกษาในสัดส่วนมากที่สุด ซึ่งเพศหญิงน่าจะมีพฤติกรรมมารับสารมากกว่าเพศชาย ผู้วิจัยจึงปรับมาตราการผันแปรของตัวแปรเพศเป็นมาตราช่วงชั้น (Interval scale) ดังนี้

เพศชาย มีค่าเป็น 1

เพศหญิง มีค่าเป็น 2

3.2. อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

อายุทำให้คนมีความแตกต่างกันในเรื่องความคิดเห็นและพฤติกรรม อายุต่างกันทำให้การเลือกรับเนื้อหาของสาร การเลือกใช้สื่อ การชักจูงใจและความยากง่ายต่อการทำให้บรรลุวัตถุประสงค์การสื่อสารต่างกัน ในวัยต่าง ๆ กันคนย่อมมีความต้องการผูกพันกับคนอื่นต่างกัน (ยุพา สุภากุล, 2534 : 119) และอายุมีความสำคัญต่อข่าวสารและสื่อ เวลาที่ผู้ชมโทรทัศน์ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 2 - 20 ปี ใช้ในการชมรายการวิทยุโทรทัศน์

นั้นแตกต่างกัน โดยที่เวลาจะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นจนถึงอายุ 12 ปี และจากนั้นก็ลดลงตามลำดับ (พรทิพย์ วรกิจโกศาทร , 2529 : 113)

3.3 ตัวแปรอิสระบางตัว

ผู้วิจัยได้กำหนดให้ตัวแปรอิสระบางตัวทำหน้าที่เป็นตัวแปรคุมในแต่ละสมมติฐานอีกด้วย ซึ่งจะ ได้กล่าวในรายละเอียดในบทที่ 2 ประกอบด้วย

3.3.1 ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาอิสลาม

3.3.2 ความรู้ของผู้รับสาร

3.3.3 ภาษาที่ใช้สื่อสารในครอบครัว

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ประโยชน์จากการวิจัยที่ผู้วิจัยมุ่งหมายก็คือ การได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับสารจากสื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11) ของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนารายการโทรทัศน์ของ สทท. 11 ให้สามารถปรับเปลี่ยนแนวปฏิบัติได้ตรงกับความต้องการของประชาชน นอกจากนี้เพื่อสำรวจหาแนวทางที่จะทำให้ผู้รับสารซึ่งเป็นชาวไทยมุสลิม เกิดความสนใจและมีพฤติกรรมการรับสารมากขึ้น และรวมทั้งจะเป็นข้อมูลสำหรับการวิจัยในระดับสูงต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

เนื่องจากอัตราส่วนของรายการโทรทัศน์ที่ออกอากาศทาง สทท. 11 เป็นรายการเพื่อการศึกษาในอัตราส่วนมากที่สุด (ร้อยละ 40) ประกอบด้วย รายการเพื่อการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ดังนั้นผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของช่อง 11 นอกจากจะเป็นบุคคลทั่วไปแล้ว ยังเน้นที่ผู้อยู่ในวัยศึกษา ซึ่งเทียบเคียงกับอายุของบุคคลน่าจะอยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป และเป็นบุคคลที่อยู่ในครัวเรือนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ข้อกถองเบองคั้ง

กำหนดให้ผู้นับสารที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพียงหนึ่งคนต่อหนึ่งครอบครัว

นียมคัพท์และนียมปฏิบัติการ

1. **หัวหน้าครอบครัว** หมายถึง บุคคลที่มีอำนาจในการปกครองดูแลสมาชิกในครอบครัวและมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ของครอบครัว เช่น การทำมาหากิน การใช้จ่าย และการดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัวเป็นต้น โดยผู้นั้นเป็นผู้ประกอบอาชีพอยู่ด้วย สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ไว้ดังนี้

1.1 ถ้าในครอบครัวนั้น มีคู่สมรสเพียงคู่เดียว หัวหน้าครอบครัวได้แก่ "สามี"

1.2 ถ้าในครอบครัวนั้น มีคู่สมรสเพียงคู่เดียว และมีสามีอายุเกิน 60 ปี แต่มีบุตรชายหรือบุตรสาว เป็นหลักในการประกอบอาชีพ ให้บุตรชายหรือบุตรสาวซึ่งอาจเป็นโสด หม้าย หย่าร้าง เป็น "หัวหน้าครอบครัว"

1.3 ถ้าครอบครัวนั้นไม่มีคู่สมรสเลย ให้เจ้าของบ้านผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองดูแลสมาชิกในครอบครัว และมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ของครอบครัว เช่น การใช้จ่าย และการดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น โดยไม่คำนึงถึงเพศ หรืออายุ เป็น "หัวหน้าครอบครัว"

1.4 ถ้าครอบครัวนั้นมีคู่สมรสคู่เดียวหรือมากกว่า หัวหน้าครอบครัว ได้แก่

1.4.1 สามีที่เป็นเจ้าของบ้าน ที่มีอายุต่ำกว่า 60 ปี และกำลังอยู่กินกับภรรยา แต่กรณีที่เจ้าของบ้านอายุ 60 ปี หรือมากกว่า และยังมีมีความสำคัญต่อการทำมาหากิน ให้บุคคลผู้นั้นเป็น "หัวหน้าครอบครัว"

1.4.2 ถ้าไม่สามารถกำหนดได้ว่า ผู้ใดมีความสำคัญต่อการทำมาหากินและการปกครองดูแลสมาชิกในครอบครัว ให้ชายที่อาวุโสที่สุด แต่อายุไม่เกิน 60 ปีแต่งงานแล้วและอยู่กินกับภรรยาเป็น "หัวหน้าครอบครัว"

เกณฑ์การกำหนด "หัวหน้าครอบครัว" นั้น ผู้วิจัยได้แนวคิดมาจาก มานพ จิตต์ภุษา และคนอื่น ๆ (2529 : 40-41) จากการวิจัยเรื่อง "การศึกษาผลกระทบจากการ

ใช้เทคโนโลยีและพลังงานในการพัฒนาหมู่บ้านชนบทภาคใต้" (อ้างใน ละอองดาว รัตธาร, 2533 : 14)

2. อาชีพของหัวหน้าครอบครัว หมายถึง อาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัว โดยแบ่งเป็น (ละอองดาว รัตธาร, 2533 : 15)

- 2.1 รับราชการ หรือ ทำงานในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ
- 2.2 ก้าขาย เช่น ทำธุรกิจส่วนตัว เจ้าของร้านค้า เป็นต้น
- 2.3 เกษตรกรรม
- 2.4 บริการหรือรับจ้าง เช่น คัดเสื้อผ้า ซ่อมรถ เสริมสวย และอาชีพที่มีรายได้จากค่าบริการทุกประเภท เป็นพนักงานหรือลูกจ้างในห้างร้าน หรือบริษัท
- 2.5 อื่น ๆ

3. ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว หมายถึง ระดับการศึกษาชั้นสูงสุดของหัวหน้าครอบครัว แบ่งเป็น

- 3.1 ระดับต่ำ (ต่ำกว่า ม. 3 หรือเทียบเท่า)
  - 3.2 ระดับปานกลาง (ม. 3 - ม. 6/ปวช./ปกศ.ต้น หรือเทียบเท่า)
  - 3.3 ระดับสูง (ปกศ.สูง/ปวส./ปริญญาตรี หรือเทียบเท่าหรือสูงกว่า)
- เกณฑ์การพิจารณาแบ่งระดับการศึกษานี้ได้ถือตามแนวคิดของกองวางแผนกำลังคน สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ละอองดาว รัตธาร, 2533 : 16) ซึ่งแบ่งระดับการศึกษา โดยใช้จำนวนปีที่ศึกษาในสถาบันเป็นตัวกำหนด โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับต่ำ หมายถึง ผู้ที่ได้รับการศึกษาในสถาบันการศึกษา ตั้งแต่ 12 ปีลงมา หรือระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6

ระดับกลาง หมายถึง ผู้ที่ได้รับการศึกษาในสถาบันการศึกษา ตั้งแต่ระหว่าง 13-14 ปี ได้แก่ ผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นต้น (ปกศ.ต้น) หรือเทียบเท่า

ระดับสูง หมายถึง ผู้ที่ได้รับการศึกษาในสถาบันการศึกษา ตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งก็คือผู้ที่ได้รับการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือ

ประกาศนียบัตรการศึกษาระดับสูง (ปกศ. สูง) หรือปริญญาตรี หรือเทียบเท่า หรือสูงกว่า

4. **รายได้ของครอบครัว** หมายถึง รายได้ต่อเดือนที่เป็นตัวเงิน และไม่เป็นตัวเงิน โดยประเมินค่าออกมาเป็นตัวเงินทั้งหมด ตามราคาท้องถื่นในปี 2537 ของสมาชิกที่อยู่ในครอบครัว และใช้รายได้ส่วนนี้ในการใช้จ่ายในครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย รายได้ทั้งหมดที่ได้จากการเกษตร รายได้จากเงินเดือน ค่าจ้างแรงงาน ดอกเบี้ย เงินปันผล ค่าเช่าที่ดิน ค่าเช่าบ้าน ค่าเช่าอื่นๆ หรือกำไรจากการประกอบการค้า ธุรกิจ เงินช่วยเหลือ เงินได้เปล่าจากผู้อื่น รวมทั้งรายได้จากแหล่งอื่น ๆ โดยแบ่งระดับของรายได้ดังนี้

รายได้สูง หมายถึง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวเกิน 7,000 บาท

รายได้ปานกลาง หมายถึง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว อยู่ระหว่าง

4,000-7,000 บาท

รายได้ต่ำ หมายถึง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ต่ำกว่า 4,000 บาท

เกณฑ์การพิจารณาแบ่งระดับรายได้ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพิจารณาจากรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของประชากรในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ เท่ากับ 24,429.80 บาท (กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และ ศอ.บต. กระทรวงมหาดไทย, 2537 : 30) มีวิธีการกำหนดระดับรายได้ โดยคิดจากรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีหารจำนวนเดือนใน 1 ปีเป็นจำนวนรายได้เฉลี่ยของบุคคลต่อเดือน ดังนี้

$$24,429.80 = 2,035.82 \text{ บาท : เดือน}$$

12

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดให้รายได้เฉลี่ยของบุคคลต่อเดือนเท่ากับ 2,000 บาท (ปีเศษเงิน) เพราะฉะนั้นหากเป็นครอบครัว ต้องรวมจากรายได้ของสมาชิกในครอบครัวอย่างน้อย 2 คน คือสามีและภรรยา ผู้วิจัยจึงขอกำหนดให้รายได้เฉลี่ยของครอบครัวอยู่ในเกณฑ์ 4,000 บาทต่อเดือน และจัดช่วงชั้นตามความเหมาะสมดังกล่าวย่างนี้

5. **สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว** หมายถึง ระดับสภาพของครอบครัวของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งวัดด้วย ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว ลักษณะอาชีพของหัวหน้าครอบครัว และรายได้ต่อเดือนของครอบครัว ซึ่งหมายถึงรายได้ของสมาชิก

ผู้มีรายได้ทั้งหมดในครอบครัว ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น ซึ่งแบ่งเป็น

5.1 ครอบครัวที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมสูง หมายถึง ครอบครัว ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

5.1.1 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวอยู่ในระดับสูงคือ ปกศ. สูง/ปวส./ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า หรือสูงกว่า

5.1.2 ลักษณะอาชีพ เป็นข้าราชการ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจที่มีตำแหน่งหน้าที่ในระดับ 6 หรือหัวหน้ากอง หรือเทียบเท่า หัวหน้ากองขึ้นไปถ้าเป็นทหารหรือตำรวจต้องยศพันตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป เป็นนักการเมืองนักวิชาการที่มีชื่อเสียงที่ทรงคุณวุฒิ เกษตรกรผู้มีที่ดิน 100 ไร่ ขึ้นไป หรือเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ เช่น เจ้าของบริษัท เจ้าของห้างหุ้นส่วน เป็นต้น

5.1.3 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวต้องมีรายได้เกิน 7,000 บาท เป็นรายได้รวมของสมาชิกผู้มีรายได้ในครอบครัว

5.2 ครอบครัวที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมปานกลาง หมายถึง ครอบครัวที่มีคุณสมบัติดังนี้

5.2.1 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง คือ ม. 3 - ม. 6/ปวช./ปกศ.ต้นหรือเทียบเท่า

5.2.2 ลักษณะอาชีพ เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานอาชีพระดับกลาง คือ ข้าราชการพลเรือนหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ตั้งแต่ 3 ถึง 5 (แต่ไม่ใช่ตำแหน่งเสมียน ภารโรงหรือคนขับรถ) ถ้าเป็นทหารตำรวจร้อยเอกลงมาหรือเทียบเท่า พ่อค้า นักธุรกิจหรือเจ้าของร้านขนาดกลาง เช่น ร้านค้าปลีก ร้านค้าส่ง ร้านอาหาร ร้านขายเสื้อผ้า และร้านค้าทั่วไป เกษตรกรผู้มีที่ดินมากกว่า 30 ไร่แต่ไม่ถึง 100 ไร่ เจ้าของเรือประมง ได้กึ่งเรือ

5.2.3 รายได้เฉลี่ยของครอบครัว 4,000 - 7,000 บาทต่อเดือนเป็นรายได้รวมของสมาชิกผู้มีรายได้ในครอบครัว

5.3 ครอบครัวที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมต่ำ หมายถึง ครอบครัวที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

5.3.1 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวมีการศึกษาระดับต่ำ คือ ต่ำกว่า ม.3 หรือเทียบเท่า

5.3.2 ลักษณะอาชีพเป็นระดับเป็นข้าราชการพลเรือน หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ

ระดับ 1 - 2 เสมียน ภารโรง พนักงาน คนขายของในห้างร้าน กรรมกร คนขับรถรับจ้าง คนงานที่ไม่ใช่ช่างฝีมือ เกษตรกรผู้มีที่ดินต่ำกว่า 30 ไร่ลงมา หรือไม่มีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ ถูกเรือประมง

5.3.3 รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่ำกว่า 4,000 บาทต่อเดือนเป็นรายได้รวมของสมาชิกผู้มีรายได้ในครอบครัว

เนื่องจากเกณฑ์การกำหนดสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว มีลักษณะเป็นตัวแปรองค์ประกอบ (Composite variable) ซึ่งประกอบด้วย อาชีพของหัวหน้าครอบครัว ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และรายได้ของสมาชิกที่มีรายได้ในครอบครัวทั้งหมด ผู้วิจัยจึงได้สร้างตารางแสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดเชิงคุณภาพหลายมิติ (Typology) (ละอองดาว รัตนาสาร, 2533 : 19) ตามตาราง 1.4 เกณฑ์การประเมินระดับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว

การแบ่งระดับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ ดังกล่าวข้างต้น สามารถผันแปรได้ ซึ่งอาจไม่เป็นที่พอใจตามที่กำหนดไว้ เพื่อขจัดปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงแบ่งจากคะแนนที่ได้จากแบบสอบถาม สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ดังนี้

คะแนน 10-12 หมายถึง สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวสูง
 คะแนน 9 หมายถึง สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวปานกลาง
 คะแนน 6-8 หมายถึง สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวต่ำ
 สำหรับการกำหนดค่าของตัวแปร ผู้วิจัยปรับมาตรการการผันแปรของตัวแปรทั้งหมดเป็นมาตราช่วงชั้นโดยผู้วิจัยกำหนดค่าดังนี้

สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวสูง	มีค่าเป็น	3
สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวปานกลาง	มีค่าเป็น	2
สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวต่ำ	มีค่าเป็น	1

ตาราง 1.4 องค์ประกอบและการวัดสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว

องค์ประกอบของสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว	ระดับคะแนนของสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว		
	สูง (10-12 คะแนน) / ปานกลาง (9 คะแนน) / ต่ำ (6-8 คะแนน)	4 คะแนน	3 คะแนน
การศึกษา	ปวส. ปกศ. สูง ปริญญาตรีหรือเทียบเท่าหรือสูงกว่า	ม.3 - ม.6 ปวช. ปกศ. ต้นหรือเทียบเท่า	ต่ำกว่า ม.3 หรือเทียบเท่า
รายได้	มากกว่า 7,000 บาทต่อเดือน	4,000 - 7,000 บาทต่อเดือน	ต่ำกว่า 4,000 บาทต่อเดือน
อาชีพ	ระดับ 6 ขึ้นไป พันตรีขึ้นไป นักการเมือง นักวิชาการ เจ้าของบริษัท เจ้าของห้างหุ้นส่วน เกษตรกรมีที่ดินมากกว่า 100 ไร่ ขึ้นไป	ระดับ 3-5 ร้อยเอกลงมา เจ้าของร้านทั่วไป ห้างร้าน เกษตร- ห้างร้าน เกษตร- กรที่มีที่ดินมากกว่า 30 ไร่แต่ไม่ถึง 100 ไร่ เจ้าของเรือ ใต้กึ่งเรือ	ระดับ 1-2 เสมียน พนักงาน- บริษัทหรือห้างร้าน ภารโรง กรรมกร ภารโรง กรรมกร เกษตรกรมีที่ดิน 30 ไร่ลงมาหรือไม่มีที่ดินทำกิน ลูกเรือประมง

6. ประเภทของครอบครัว แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

6.1 ครอบครัวเดี่ยว

6.2 ครอบครัวขยาย

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของครอบครัวเดี่ยวไว้ว่า หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบด้วยสามี ภรรยา และบุตรเท่านั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดทั้งทางสายโลหิตและกฎหมาย ส่วนครอบครัวขยาย หมายถึง ครอบครัวที่นอกจากสามี ภรรยา และบุตรแล้ว ยังประกอบด้วยบุคคลอื่นซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องอยู่ในครอบครัวเดียวกัน อาจเป็นบิดามารดาของสามีหรือภรรยา หรืออาจเป็นญาติอื่นทางฝ่ายสามีหรือภรรยาก็ได้ โดยทำการวัดค่าตัวแปรด้วยการปรับมาตรการผันแปรของตัวแปรทั้งสอง กำหนดไว้ ดังนี้

ครอบครัวเดี่ยว มีค่าเป็น 1

ครอบครัวขยาย มีค่าเป็น 2

เหตุที่ผู้วิจัยกำหนดค่าดังกล่าว เพราะได้อาศัยแนวความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในรูปแบบสถาบันครอบครัว โดยดูที่การปะทะสังสรรค์ทางสังคม (รพีพรรณ สุวรรณรัฐ โชติ, 2530 : 121-132) การที่คนมาอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากและมีความสัมพันธ์ต่อกันย่อมมีโอกาสเกิดการปะทะสังสรรค์ทางสังคมมากขึ้นด้วย เกิดการถ่ายทอดความคิดและทำความเข้าใจต่อกัน จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมขึ้นในรูปใดรูปหนึ่ง (อุทัย หิรัญโต, 2522 : 59-60)

7. ความรู้ของผู้รับสาร หมายถึง ระดับของการศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal education) จากแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 แบ่งเป็น 4 ระดับได้แก่

7.1 ก่อนประถมศึกษาหรือไม่ได้รับการศึกษา

7.2 ประถมศึกษา หรือ อิบติดาอี

7.3 มัธยมศึกษา หรือ มุคตาวัคซิด และชานาวี

7.4 อุดมศึกษาหรือสูงกว่า หรือ อาลี

ผู้วิจัยได้แบ่งความรู้ของผู้รับสารออกเป็น 4 ระดับ ตามการจัดระบบการศึกษาของแผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2535 และใช้ระดับชั้นของการศึกษาเป็นตัวกำหนดค่าของตัวแปรด้วย ดังนี้

ก่อนประถมศึกษาหรือไม่ได้รับการศึกษา	มีค่าเป็น 1
ประถมศึกษาหรือ อิบตีดาอี	มีค่าเป็น 2
มัธยมศึกษาหรือ มุศตาวัดซิด และชานาวิ	มีค่าเป็น 3
อุดมศึกษาหรือสูงกว่าหรือ อาลี	มีค่าเป็น 4

8. ความยึดมั่นผูกพันในศาสนา หมายถึง การยอมรับในหลักการศาสนาอิสลาม ประกอบด้วย 2 หลัก คือ

8.1 ความยึดมั่นผูกพันในหลักความเชื่อหรือศรัทธาในศาสนา

8.2 ความยึดมั่นผูกพันในหลักการปฏิบัติศาสนกิจในศาสนา

เพราะเหตุที่ตัวแปรที่ใช้วัดความยึดมั่นผูกพันในศาสนา ยังเป็นตัวแปรที่เป็นนามธรรมเกินไป จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจกับตัวแปรแต่ละตัวโดยการสร้างข้อความขึ้นมาชุดหนึ่ง เพื่อความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างในการใช้วัด ดังนี้

ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาหลักศรัทธา ซึ่งมีตัวแปรที่เป็นตัววัดถึงระดับของความศรัทธาในศาสนา 6 ตัวแปร คือ

ศรัทธาในพระอัลลอฮ์

ศรัทธาในบรรดามลาอิกะฮ์

ศรัทธาในคัมภีร์ทางศาสนา

ศรัทธาในนบีหรือศาสนทูต

ศรัทธาในวันกิยามะฮ์

ศรัทธาในการกำหนดศกภาวะต่างๆ ของสรรพสิ่งและสรรพสัตว์โดยอัลลอฮ์

ก. ศรัทธาในอัลลอฮ์ มีข้อความที่ใช้วัด 3 ข้อความคือ

(1) จะไม่มีอะไรเกิดขึ้นในโลกนี้เลย ถ้าอัลลอฮ์ไม่ทรงสร้างขึ้นมา

(2) อัลลอฮ์ ทรงเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์แผนการต่าง ๆ สำหรับโลกนี้เอาไว้แล้ว และทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ รวมทั้งการใช้ปัญญาของมนุษย์ก็มาจากพระองค์

(3) อัลลอฮ์ อยู่เหนือธรรมชาติ เพราะธรรมชาติอยู่ภายใต้เงื่อนงำที่อัลลอฮ์ ได้วางไว้แล้ว

ข. ศรัทธาในบรรดามลาอิกะฮ์ มีข้อความที่ใช้วัด 2 ข้อความ คือ

ACC. No	096288
DATE RECEIVED	24 ส.ค. 2538
CALL No.	

7
302.234
ก 6674

(1) อัลลอฮ์ ทรงสร้างบรรดามลาอิกะฮ์ ขึ้นมาเพื่อให้ปฏิบัติภารกิจ
หน้าที่ ตามบัญชาของพระองค์

(2) มลาอิกะฮ์ ทำหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งคือเป็นสื่อในการถ่ายทอดบัญชา
ของอัลลอฮ์มาสู่มนุษย์ (ศาสนทูต) และบันทึกพฤติกรรมทั้งดีและไม่ดีของมนุษย์ไว้เพื่อ
อัลลอฮ์ทราบ

ค. ศรัทธาในคัมภีร์ทางศาสนา มีข้อความที่ใช้วัด 2 ข้อความ คือ

(1) อัลลอฮ์เคยประทานคัมภีร์ต่าง ๆ ให้แก่นบีองค์อื่น ๆ มาก่อนที่จะ
ประทานคัมภีร์อัลกุรอานให้แก่ท่านนบีมุฮัมมัด

(2) อัลกุรอานเป็นคัมภีร์ที่สมบูรณ์ที่สุด และเป็นคัมภีร์สุดท้ายที่อัลลอฮ์
ประทานให้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของมุสลิม

ง. ศรัทธาในนบีหรือศาสนทูต มีข้อความที่ใช้วัด 2 ข้อความ คือ

(1) มุสลิมเคารพนับถือและยกย่องนบีทุก ๆ คน และเชื่อว่าท่านนบีมุฮัม
มัด เป็นศาสนทูตองค์สุดท้าย

(2) คุณลักษณะสำคัญของบุคคลที่อัลลอฮ์ทรงเลือกเป็นศาสนทูตคือมี
ความซื่อสัตย์ มีวาจาสัตย์ มีความขยันอดทน และมีความเฉลียวฉลาด รอบรู้

จ. ศรัทธาในวันกิยามะฮ์ มีข้อความที่ใช้วัด 2 ข้อความคือ

(1) สรรพสิ่งทั้งปวงในโลกนี้ เมื่อถึงวาระสุดท้ายสิ้นโลก (วันกิยามะฮ์)
จะต้องถูกทำลายพิเนาศลงด้วยอำนาจของอัลลอฮ์

(2) มุสลิมเชื่อว่าคนจะต้องถือกำเนิดใหม่อีกครั้ง แต่ไม่ใช่ในโลกนี้ เป็น
กำเนิดใหม่ (ฟื้นชีวิต) ในโลกหน้า (อาคีเราะห์)

ฉ. ศรัทธาในการกำหนดสภาวะต่าง ๆ ของสรรพสิ่งและสรรพสัตว์โดย
อัลลอฮ์ มีข้อความที่ใช้วัด 3 ข้อความคือ

(1) เหตุผลอย่างหนึ่งที่ทำให้โลกนี้มีทั้งคนยากจน คนร่ำรวย มีคนที่อยู่
อย่างสุขสบายและมีคนที่มีความลำบากขัดสนอยู่ร่วมกันในสังคมก็เพราะอัลลอฮ์ได้ทรง
สร้าง ความแตกต่างนี้ขึ้นมา เพื่อให้ชีวิตในสังคมมนุษย์ดำเนินไปตามวิถีทางแห่งโลก

(2) อัลลอฮ์ทรงเป็นผู้ปูนบำเหน็จแก่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติในหนทางดีงาม
และลงโทษแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติในหนทางที่ชั่วช้า เมื่อถึงวันตัดสิน

(3) ทุกข์ โศก โศก และลาภ อัลลอฮ์ เป็นผู้ทรงบันดาล

ความซื่อสัตย์สุจริตในหลักการปฏิบัติตามศาสนาบัญญัติ มีตัวแปรที่ใช้วัด 5 ตัว

ก. การปฏิญาณตน หรือการกล่าวชะฮาดะห์นั้น เป็นคำกล่าวที่มีอยู่ในการนมาซและคุฮา (สวดขอพรจากอัลลอฮ์) ทั้งหลายอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องวัดอีก ดังนั้นในการวัดตัวแปรนี้จึงได้เลือกมาวัดการกล่าววาจา ซึ่งเป็นคำกล่าวที่มุสลิมถือปฏิบัติก่อนลงมือกระทำการใด ๆ เพื่อเป็นสิริมงคล และเตือนสติในการทำงานนั้น ๆ ข้อความที่ใช้วัดการปฏิบัติ มี 1 ข้อความคือ การกล่าววาจา "บิสมิลลาฮ์ฮิรเราะมานิรรอฮีม"

ข. การนมาซ มีข้อความที่ใช้วัด 4 ข้อความคือ

(1) การนมาซประจำวัน (5 เวลา)

(2) การนมาซร่วมกันที่มีสยิดเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันฮิลฟิตรี เป็นต้น

(3) การนมาซในเดือนรอมฎอน

(4) การนมาซร่วมกันที่มีสยิดในวันศุกร์

ค. การถือศีลอดมีข้อความที่ใช้วัดในการปฏิบัติมี 1 ข้อความ คือ "การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน"

ง. การจ่ายซากาต (การบริจาคทานบังคับ) มีข้อความที่ใช้วัดการปฏิบัติ 1 ข้อความ คือ "การออกซากาต"

จ. การประกอบพิธีฮัจญ์ เนื่องจากหลักปฏิบัติในข้อนี้เป็นหลักปฏิบัติที่มุสลิมทุกคนไม่อาจปฏิบัติได้เท่าเทียมกันเพราะมีข้อจำกัดต่างกัน เช่น ขาดทุนทรัพย์ในการเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ สุขภาพไม่เอื้ออำนวยเพราะมีโรคประจำตัว ไม่อาจเดินทางไกลได้ เป็นต้น ดังนั้นสำหรับตัวแปรนี้จึงใช้วิธีวัดความคิดแทน โดยใช้ข้อความ 2 ข้อความคือ

(1) การประกอบพิธีฮัจญ์ เป็นหน้าที่ของมุสลิมที่มีต่ออัลลอฮ์สำหรับผู้ที่สามารถกระทำได้

(2) ผู้ที่ได้ประกอบพิธีฮัจญ์อย่างสมบูรณ์แล้วหันมาปฏิบัติแต่ความดีจะได้รับการอภัยโทษในความคิดที่ได้กระทำมาแล้วจากอัลลอฮ์
เกณฑ์การตอบมีดังนี้

ระดับของความเห็นที่จัดไว้มี 5 ระดับ

1) เห็นด้วยอย่างยิ่ง หมายถึง ผู้ตอบรู้สึก ตามข้อความนั้น โดยไม่มีข้อแม้ใด ๆ

- 2) เห็นด้วย หมายถึง ผู้ตอบรู้สึกตามข้อความนั้น โดยมีข้อแม้ผู้บ้ำง
- 3) ไม่แน่ใจ หมายถึง ผู้ตอบตัดสินใจเด็ดขาดลงไปไม่ได้ว่าเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย
- 4) ไม่เห็นด้วย หมายถึง ผู้ตอบมีความรู้สึกตามข้อความนั้นเพียงเล็กน้อย
- 5) ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หมายถึง ผู้ตอบไม่มีความรู้สึกตามข้อความนั้น โดยสิ้นเชิง

ระดับของความถี่ในการปฏิบัติตั้งไว้ 5 ระดับ

- 1) ปฏิบัติประจำ คือ การปฏิบัติเป็นประจำทุกครั้ง
- 2) ปฏิบัติบ่อย ๆ คือ การปฏิบัติเกือบเป็นประจำทุกครั้ง
- 3) ปฏิบัติค่อนข้างบ่อย คือ การปฏิบัติครั้งหนึ่งของทั้งหมด
- 4) ปฏิบัติเป็นครั้งคราวหรือเป็นบางครั้ง คือ การปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง
- 5) ไม่ปฏิบัติเลยหรือเกือบไม่เลย คือ การปฏิบัติน้อยที่สุดหรือไม่เคยเลย สำหรับข้อความที่ จ. (1) และ (2) ซึ่งเป็นการวัดตัวแปรความยึดมั่นผูกพัน

ในศาสนาของหลักปฏิบัติข้อที่ 5 การประกอบพิธีธัญญ์ ให้ใช้เกณฑ์การตอบโดยแสดงความเห็นต่อข้อความ เริ่มจาก เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไปจนถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เช่นเดียวกับการวัดตัวแปรความยึดมั่นผูกพันในศาสนาของหลักศรัทธาและเพื่อให้มีความแปรผันของคะแนนมาก รวมทั้งวัดได้ละเอียดขึ้น จึงกำหนดหลักการให้คะแนน ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	คะแนนเท่ากับ	5
เห็นด้วย	คะแนนเท่ากับ	4
ไม่แน่ใจ	คะแนนเท่ากับ	3
ไม่เห็นด้วย	คะแนนเท่ากับ	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	คะแนนเท่ากับ	1

สำหรับการให้คะแนนของมาตรวัดความยึดมั่นผูกพัน ในศาสนาอิสลาม ของหลักการปฏิบัติ มีการให้คะแนน การปฏิบัติดังต่อไปนี้

ความถี่ในการปฏิบัติในแต่ละข้อความ

เป็นประจำ   คะแนนเท่ากับ   5

บ่อย ๆ	คะแนนเท่ากับ	4
ค่อนข้างบ่อย	คะแนนเท่ากับ	3
เป็นครั้งคราวหรือบางครั้ง	คะแนนเท่ากับ	2
ไม่เคยหรือเกือบไม่เคย	คะแนนเท่ากับ	1

การกำหนดค่าดังกล่าว ผู้วิจัยได้ถือตามแนวของจูไรรัตน์ สวัสดิภาพ (2530 : 40-45) จากการวิจัยเรื่อง "ชุมชนกับความยึดมั่นผูกพันในศาสนาของชาวไทยมุสลิม : ศึกษากรณีไทยมุสลิม อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช" และนงุพงศ์ เทพจारी (2534 : 48-53) จากการวิจัยเรื่อง "ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาอิสลามของ คนไทยมุสลิมชนบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านสังคม เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิต" และได้กำหนดเกณฑ์การประเมินระดับความยึดมั่นผูกพันในศาสนา จากคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับความยึดมั่นผูกพันในศาสนา มีทั้งหมด 23 ข้อ คะแนนเต็ม 115 คะแนน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ

คะแนน 78-115	หมายถึง	ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาสูง
คะแนน 39-77	หมายถึง	ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาปานกลาง
คะแนน 1-38	หมายถึง	ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาต่ำ

การวัดค่าตัวแปรด้วยการปรับมาตราการผันแปรของตัวแปร จึงกำหนดไว้

ดังนี้

สูง	มีค่าเท่ากับ	3
ปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	2
ต่ำ	มีค่าเท่ากับ	1

9. ภาษาสื่อสาร หมายถึง ภาษาที่ใช้พูดในชีวิตประจำวัน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม

- 9.1 ภาษามลายูท้องถิ่น
- 9.2 ภาษาไทยปนภาษามลายูท้องถิ่น
- 9.3 ภาษาไทย

เกณฑ์การพิจารณาแบ่งกลุ่มภาษาสื่อสารนี้ได้ถือแนวทางที่ว่า ภาษาพูดใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้รับอิทธิพลจากภาษาชวา-มลายู เนื่องจากมีอาณาเขตใกล้เคียง กับชายแดนประเทศมาเลเซียและนับถือศาสนาอิสลามเหมือนกัน จึงเกิดเป็นภาษาย่อย

จากภาษามลายูของชาวมาเลย์เซีย เรียกว่าภาษามลายูท้องถิ่น (ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ, 2524 : 7) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดนราธิวาส ปัตตานี ยะลาและบางอำเภอของ จังหวัดสงขลาที่อยู่ติดกับจังหวัดยะลา และปัตตานี(สำนักงานศึกษาเขต เขตการศึกษา 2 ยะลา, 2536 : 113) แต่ในจังหวัดสตูลและบางส่วนของจังหวัดสงขลา ประชาชนที่ นับถือศาสนาอิสลาม ส่วนใหญ่นิยมพูดภาษาไทย (กระทรวงแรงงานและสวัสดิการ สังคมและ ศอ.บค. กระทรวงมหาดไทย, 2537 : 40)

การวัดค่าตัวแปรด้วยการปรับมาตรฐานการผันแปรของตัวแปร จึงกำหนดไว้ ดังนี้

ภาษามลายูท้องถิ่น	มีค่าเป็น 3
ภาษาไทยปนภาษามลายูท้องถิ่น	มีค่าเป็น 2
ภาษาไทย	มีค่าเป็น 1

เหตุที่ผู้วิจัยกำหนดค่าดังกล่าว เพราะอาศัยแนวความคิดว่า ภาษาเป็น สัญลักษณ์ที่ใช้แสดงและติดต่อสื่อสารที่สำคัญ ใช้ในการแลกเปลี่ยนความคิด ความเข้าใจ ทั้งเป็นสื่อกลางของประสบการณ์และการรับรู้ใหม่ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรม (บังอร ชินกุลกจิฉนิวัฒน์, 2533 : 252-253) ตามแนวคิดทางทฤษฎีสัญญลักษณ์สัมพันธ์ (Symbolic Interactionism) ของ จอร์จ เฮร์เบิร์ต มีด (George Herbert Mead, อ้างใน Lauer และ Handel, 1983 : 81) และสื่อโทรทัศน์ ช่อง 11 ใช้ภาษาไทยเป็นสื่อกลางในการทำความเข้าใจ ดังนั้น ความแตกต่างทางภาษาสื่อสารจึงทำให้เกิดความแตกต่างทางพฤติกรรมด้วย

10. พฤติกรรมการรับสาร หมายถึง การเปิดดูรายการต่าง ๆ ซึ่งแพร่ภาพออกอากาศ ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์

เกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ปรากฏคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า "พฤติกรรมการรับสาร" จากงานวิจัยหลายฉบับ และผู้วิจัยแต่ละท่านได้ให้นิยามเชิงปฏิบัติการแตกต่างกันไป อาทิ

การรับรู้ข่าวสาร หมายถึง ระดับหรือความถี่ในการฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือพิมพ์ ซึ่งใช้หลักเกณฑ์วัดความถี่ของพฤติกรรมเป็นจำนวนชั่วโมงต่อวัน แบ่งเป็นระดับมากหรือน้อย สำหรับการดูโทรทัศน์ (สุทินทร์ บีแนบนาโง, 2534 : 29-30)

พฤติกรรมกรับเปิดรับสื่อ หมายถึง การรับข่าวสารของประชากรจาก สื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และนิตยสาร ฯลฯ ซึ่งวัดระดับความถี่ ของพฤติกรรมเป็นจำนวนชั่วโมงต่อวัน แบ่งเป็นระดับสูง ปานกลาง และต่ำ สำหรับ การเปิดรับสื่อโทรทัศน์(วัชรียา อานามวัฒน์, 2533 : 5 และ 40)

การใช้สื่อมวลชนของครอบครัว หมายถึง ปริมาณการใช้สื่อมวลชน ดังนี้ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ วารสารหรือนิตยสาร และหนังสือต่าง ๆ โดยวัดจาก จำนวนสิ่งพิมพ์แต่ละประเภทและการมีโทรทัศน์หรือวิทยุใช้ในบ้าน (ละอองดาว รัตธาร, 2533 : 21-23) และสำหรับผลการสำรวจความเห็นในการชมรายการ สทท. 11 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีใน พ.ศ. 2536 ได้ให้หลักเกณฑ์วัดการ ชมรายการ สทท. 11 หลายกรณี ได้แก่ ความชัดเจนของการรับสัญญาณภาพและเสียง ความถี่ในการรับชมรายการเป็นจำนวนครั้งต่อวันหรือสัปดาห์หรือเดือน ประเภทของ รายการที่รับชม และช่วงเวลาการรับชมข่าว เป็นต้น

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ พฤติกรรมกรับสารเป็นเรื่องที่ค่อนข้างซับซ้อนมาก เนื่องจากผู้รับสารซึ่งเป็นชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รับสัญญาณวิทยุ โทรทัศน์ผ่านทาง สทท. 11 สงขลา ศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต 6 และมีบางรายการที่เป็นรายการเฉพาะท้องถิ่น มีชื่อเรียกประจำรายการหลากหลายเป็นจำนวนมาก อาจ ทำให้ผู้รับสารจดจำชื่อของรายการได้ไม่ครบถ้วน และอีกประการหนึ่งเกณฑ์การ กำหนดพฤติกรรมกรับสารจากสื่อโทรทัศน์ ช่อง 11 ยังไม่มีงานวิจัยชิ้นใดที่กำหนด ไว้เป็นหลักเกณฑ์แน่นอนและครอบคลุม ผู้วิจัยจึงกำหนดหลักเกณฑ์แสดงถึงพฤติกรรม การรับสารในลักษณะเป็นตัวแปรองค์ประกอบ (Composite variable) (ตาราง 1.5) ประกอบด้วย ความถี่ของการเปิดดูโทรทัศน์ แรงงุงใจในการเปิดดูโทรทัศน์ สถานที่ ประเภทของรายการ ความยาวของรายการและความสามารถในการจดจำชื่อของรายการ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้คะแนนเพื่อประเมินค่าของพฤติกรรมกรับสาร ดังนี้

- 1) ความถี่ของการเปิดดู กำหนดชั่วโมงเพื่อประเมินค่าดังนี้

4 ชั่วโมงต่อวัน	ให้คะแนน 4 คะแนน
3 ชั่วโมงต่อวัน	ให้คะแนน 3 คะแนน
2 ชั่วโมงต่อวัน	ให้คะแนน 2 คะแนน
1 ชั่วโมงต่อวันหรือไม่แน่นอน	ให้คะแนน 1 คะแนน

เหตุที่ผู้วิจัยกำหนดคะแนนโดยคิดจากจำนวนชั่วโมงดังกล่าว เนื่องจากพิจารณาเห็นว่าชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยึดมั่นผูกพันในศาสนาและเคร่งครัดต่อการปฏิบัติศาสนกิจ ในแต่ละวันจำเป็นต้องใช้เวลาบางส่วนปฏิบัติศาสนกิจ

- 2) แรงงูใจในการเปิดคู กำหนดมูลเหตุเพื่อการประเมินค่าดังนี้
ตั้งใจเปิดด้วยตนเอง	ให้คะแนน 4 คะแนน
บุคคลในครอบครัวแนะนำ	ให้คะแนน 3 คะแนน
บุคคลนอกครอบครัวแนะนำ	ให้คะแนน 2 คะแนน
เปิดคูโดยบังเอิญจากบุคคลใดก็ตาม	ให้คะแนน 1 คะแนน

เหตุที่ผู้วิจัยกำหนดการประเมินค่าดังกล่าว เพราะคำนึงถึงความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเกิดขึ้นได้ในระดับที่แตกต่างกัน ดังจะได้กล่าวในบทที่ 2

- 3) สถานที่ในการดูโทรทัศน์ กำหนดสถานที่เพื่อการประเมินดังนี้
ดูโทรทัศน์ที่บ้านตนเอง	ให้คะแนน 5 คะแนน
ดูโทรทัศน์ที่ศูนย์ฯ ประจำหมู่บ้าน	ให้คะแนน 4 คะแนน
ดูโทรทัศน์ที่บ้านบุคคลอื่น	ให้คะแนน 3 คะแนน
ดูโทรทัศน์ที่ร้านค้า	ให้คะแนน 2 คะแนน
ดูโทรทัศน์จากที่อื่น ๆ	ให้คะแนน 1 คะแนน

เหตุที่ผู้วิจัยกำหนดการประเมินค่าดังกล่าว เพราะสถานที่สามารถบ่งบอกถึงความสนใจในการกระทำหรือพฤติกรรมใด ๆ

- 4) ประเภทของรายการ กำหนดการประเมินค่า ดังนี้
ดูรายการเพื่อการศึกษา	ให้คะแนน 5 คะแนน
ดูรายการข่าว	ให้คะแนน 4 คะแนน
ดูรายการกีฬาและบันเทิง	ให้คะแนน 3 คะแนน
ดูรายการประชาสัมพันธ์ของรัฐ	ให้คะแนน 2 คะแนน
ดูรายการความรู้ทั่วไป	ให้คะแนน 1 คะแนน

เหตุที่ผู้วิจัยกำหนดประเภทของรายการเพื่อการประเมินค่าดังกล่าว เนื่องจาก อัตราส่วนของรายการโทรทัศน์ที่ออกอากาศทาง สทท. 11 เป็นรายการเพื่อการศึกษาในอัตราส่วนสูงสุด (ร้อยละ 40) รายการข่าว (ร้อยละ 20) รายการกีฬาและ

บันเทิง (ร้อยละ 16) ประชาสัมพันธ์ของรัฐ (ร้อยละ 14) และความรู้ทั่วไป (ร้อยละ 10) ซึ่งเป็นนโยบายหลักในการออกอากาศของสื่อโทรทัศน์ของรัฐ (สทท. 11)

5) ความยาวของรายการ กำหนดการประเมินค่า ดังนี้

รายการที่มีความยาวมากกว่า 30 นาที ให้คะแนน 3 คะแนน

รายการที่มีความยาว 30 นาที ให้คะแนน 2 คะแนน

รายการที่มีความยาวน้อยกว่า 30 นาที ให้คะแนน 1 คะแนน

ผู้วิจัยกำหนดให้ความยาวของรายการต่าง ๆ ที่ผู้รับสารเปิดดูจาก สทท. 11 เป็นการประเมินค่าของความสนใจในเนื้อหา โดยปกติรายการเพื่อการศึกษาที่มีความยาวของรายการเพียง 30 นาที ในขณะที่รายการที่มีความยาวน้อยกว่า 30 นาที มักเป็นสารคดี สารระประ โฆษน์ ความรู้ทั่วไปและสโปดประชาสัมพันธ์ ซึ่งผู้รับสารสามารถติดตามดูจนจบในเวลาอันสั้นและไม่ทันหมดสมาธิหรือรู้สึกเบื่อหน่าย สำหรับรายการที่มีความยาวมากกว่า 30 นาที มักเป็นรายการสนทนาและบันเทิง การที่ผู้รับสารสามารถติดตามดูจนกระทั่งจบรายการ ย่อมแสดงว่ามีสนใจในเนื้อหามากเป็นพิเศษ

6) ความสามารถในการระบุชื่อของรายการ กำหนดการประเมินค่า ดังนี้
ระบุชื่อของรายการได้ 3 รายการหรือมากกว่า

ให้คะแนน 9 คะแนน

ระบุชื่อของรายการได้ 2 รายการ ให้คะแนน 6 คะแนน

ระบุชื่อของรายการได้ 1 รายการ ให้คะแนน 3 คะแนน

การที่ผู้รับสารสามารถระบุชื่อของรายการที่ดูได้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การจดจำชื่อของรายการนั้นเกิดจากความสนใจและประทับใจในรายการ ซึ่งในขณะที่ สทท. 11 มีรายการหลากหลายทั้งในเชิงวิชาการความรู้ทั่วไปและบันเทิง โดยกำหนดความสามารถในการระบุชื่อของรายการได้ รายการหนึ่งต่อ 3 คะแนน

ผู้วิจัยแบ่งปริมาณของพฤติกรรมกรับสาร ออกเป็น 3 ช่วง ตามระดับของคะแนนของแบบสอบถามตอนที่ 4 ซึ่งเป็นการวัดพฤติกรรมกรับสาร (ตาราง 1.5) ดังนี้

1) ช่วงพฤติกรรมกรับสารน้อย หมายถึง มีคะแนนรวมจากตัวแปรองค์ประกอบทั้ง 6 ประการ ตั้งแต่ 1-10 คะแนน

2) ช่วงพฤติกรรมมารับสารปานกลาง หมายถึง มีคะแนนรวมจากตัวแปรองค์ประกอบทั้ง 6 ประการ ตั้งแต่ 11-20 คะแนน

3) ช่วงพฤติกรรมมารับสารมาก หมายถึง มีคะแนนรวมจากตัวแปรองค์ประกอบทั้ง 6 ประการ ตั้งแต่ 21-30 คะแนน

การปรับมาตรฐานการค้นแปรของตัวแปรทั้งหมดให้เป็นมาตรฐานช่วงชั้นนั้น ผู้วิจัยกำหนดค่าดังนี้

พฤติกรรมมารับสารมาก	มีค่าเป็น 3
พฤติกรรมมารับสารปานกลาง	มีค่าเป็น 2
พฤติกรรมมารับสารน้อย	มีค่าเป็น 1

ตาราง 1.5 องค์ประกอบของการวัดพฤติกรรมการรับสาร

องค์ประกอบ ของ พฤติกรรมการรับสาร	ระดับคะแนนของพฤติกรรมการรับสาร				
	น้อย(1-10 คะแนน)/ปานกลาง(11-20 คะแนน)/มาก(21-30 คะแนน)				
	5 คะแนน	4 คะแนน	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
1. สถานที่	บ้านตนเอง	ศูนย์ประจำ หมู่บ้าน	บ้านบุคคลอื่น	ร้านค้า	อื่น ๆ
2. ระยะเวลาที่ดู		4 ช.ม./วัน	3 ช.ม./วัน	2 ช.ม./วัน	1 ช.ม./วัน
3. แรงจูงใจในการ เปิดดู		เปิดเอง	บุคคลใน ครอบครัว แนะนำ	บุคคลนอก ครอบครัว แนะนำ	เปิดดูโดย บังเอิญ
4. ประเภทรายการ	เพื่อการศึกษา	ข่าว	กีฬาและบันเทิง	ปชส. ของรัฐ	ความรู้ทั่วไป
5. ความยาว ของรายการ			มากกว่า 30 นาที	เท่ากับ 30 นาที	น้อยกว่า 30 นาที
6. ความสามารถในการ จดจำชื่อของ รายการ	3 ชื่อ = 9 คะแนน	2 ชื่อ = 6 คะแนน	1 ชื่อ = 3 คะแนน		